

Statenbrief

Aan Provinciale Staten

Onderwerp	Resultaten toets op veiligheid regionale waterkeringen 2024
Datum	15-04-2025
Documentnummer	UTSP-1264662141-7274
Van	Mado Witjes
Telefoonnummer	+31640695204
E-mailadres	mado.witjes@provincie-utrecht.nl
Domein/opgave	LLO
Team	WEB
Portefeuillehouder	Bakker
Bijlagen	Geen

Geachte leden van Provinciale Staten,

Essentie / samenvatting:

De Utrechtse waterschappen hebben de regionale waterkeringen in hun beheergebied getoetst aan de provinciale veiligheidsnormen. Regionale keringen bieden bescherming tegen overstromingen door regionale wateren. Middels deze brief willen wij u op de hoogte stellen van de resultaten van deze toets op veiligheid. In 2012 is de eerste toetsronde uitgevoerd, en de afgelopen jaren zijn er veel keringen verbeterd. In 2024 is een nieuwe toetsing uitgevoerd. In de huidige situatie voldoet 82% van de keringen aan de veiligheidsnormen. Dit is significant hoger dan de eerste toetsronde, mede dankzij de forse inspanningen van de waterschappen de afgelopen jaren. Dat een kering (nog) niet voldoet betekent niet dat er direct een gevaar dreigt. In 2030 moeten alle afgekeurde keringen op orde zijn, en in de tussentijd worden er beheersmaatregelen genomen door de waterschappen om de waterveiligheid te waarborgen.

Inleiding:

Aanleiding

De provincie vervult het interbestuurlijke toezicht op de regionale waterkeringen in beheer bij de waterschappen. Op grond van artikel 2.13 omgevingswet moet de provincie voor de veiligheid van deze regionale keringen omgevingswaarden opnemen in de omgevingsverordening. De provincie stelt de kaders vast waarbinnen de waterschappen de werkzaamheden aan de regionale keringen moeten uitvoeren, en ziet toe op de uitvoering van de gemaakte afspraken.

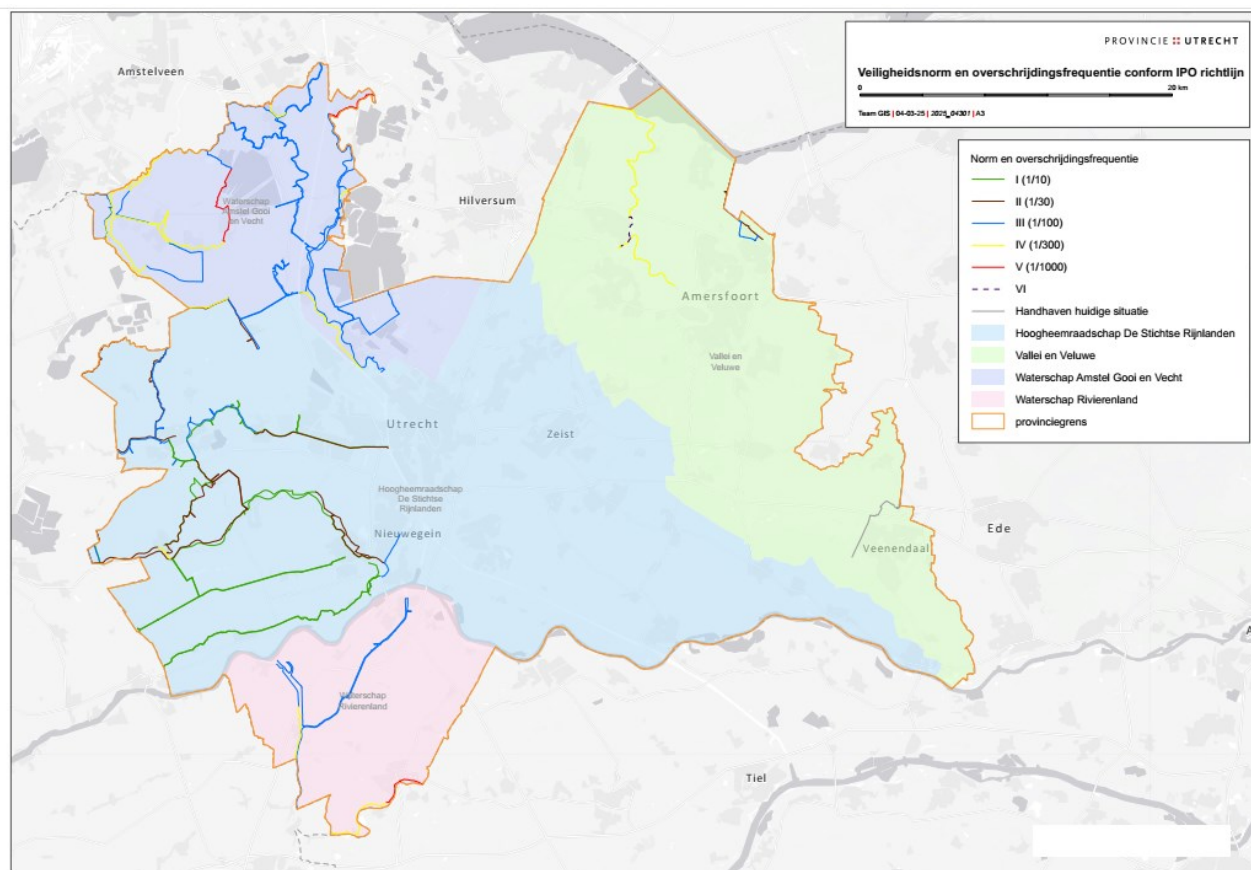
Een regionale kering is een niet-primaire waterkering die is aangewezen op basis van de provinciale omgevingsverordening. Hieronder vallen bijvoorbeeld boezemkaden en dijken langs regionale rivieren. Deze keringen zijn belangrijk voor de waterveiligheid. In de omgevingsverordening zijn daarom de veiligheidsnormen vastgelegd. Het veiligheidsniveau is daarin uitgedrukt in zogenaamde IPO-klassen (zie tabel 1). Bij deze normen

geldt: hoe hoger de mogelijke schade als gevolg van een dijkdoorbraak, hoe hoger de veiligheidsklasse van een kering. Dat betekent dat bijvoorbeeld een weiland vaker mag overstromen dan een grote woonwijk.

Veiligheidsklasse	Dijken moeten veilig zijn bij een waterstand van eens in de:	Economische schade bij een dijkdoorbraak in miljoen euro (prijspeil 2022):
I	10 jaar	<13
II	30 jaar	13-39
III	100 jaar	39-125
IV	300 jaar	125-394
V	1000 jaar	>394

Tabel 1: IPO-Veiligheidsklasse. Hoe hoger de klasse, hoe strenger de norm. In de provincie Utrecht is er een uitzondering op deze IPO-systematiek. Het gaat hierbij om het dijkvak bij Baarn, deze kent een overschrijdingsnorm van eens in de 1250 jaar (IV). Deze norm is destijds gelijkgetrokken aan de norm voor de oostelijk gelegen primaire kering Eemdijk.

Onderstaande kaart geeft een overzicht van de regionale waterkeringen gelegen in de provincie Utrecht en de bijbehorende veiligheidsnorm. De meeste keringen liggen in het westen van de provincie, respectievelijk in het beheergebied van waterschap Amstel, Gooi en Vecht en Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden.

Figuur 1: Overzichtskaart van de regionale keringen in de provincie Utrecht met de bijbehorende IPO-veiligheidsklassen. De vier kleuren geven de verschillende waterschappen weer.

In het Uitvoeringsbesluit regionale waterkeringen West-Nederland 2014 en het Uitvoeringsbesluit regionale waterkeringen Waterschap Vallei en Veluwe 2015 zijn afspraken vastgelegd over het toetsen en op orde

brengen van de regionale keringen. In de periode 2009-2012 hebben de waterschappen de regionale waterkeringen voor het eerst getoetst aan de gestelde veiligheidsnormen. In de periode 2012-2024 zijn er al veel keringen verbeterd. De afgekeurde keringen uit de eerste toetsronde moesten uiterlijk in 2020 op orde zijn. Echter zijn vanwege de complexiteit van de verbeteropgave en/of het benutten van meekoppelkansen met Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden, Waterschap Amstel, Gooi en Vecht en Waterschap Rivierenland voor een deel van de verbeteropgave gefaseerde afspraken gemaakt (op grond van artikel 2, lid 4 van het Uitvoeringsbesluit regionale waterkeringen West-Nederland 2014). Deze keringen moeten in de periode 2024-2030 op orde zijn gebracht.

Omdat er voor de regionale keringen een 12-jarige cyclus is afgesproken, is in de uitvoeringsbesluiten vastgelegd dat alle regionale waterkeringen uiterlijk in 2024 voor een tweede keer getoetst moeten zijn. De waterschappen hebben conform de afspraak vóór 1 januari 2025 verslag uitgebracht aan gedeputeerde staten over het resultaat van de toetsing. De afgekeurde keringen moeten voor 2030 versterkt zijn.

Resultaten toetsing 2024

Om te weten hoe de keringen ervoor staan hebben de waterschappen de keringen getoetst. De toetsing omvat drie onderdelen: de toetsing van grondlichamen, kunstwerken en niet-waterkerende objecten. De waterschappen hebben niet alleen de hoogte van de kering beoordeeld, maar ook andere eigenschappen die ervoor kunnen zorgen dat een dijk bezwijkt (faalmechanismen) zoals stabiliteit, bekleding en de kans op 'piping' (het ontstaan van een holle pijpvormige ruimte onder de kering, doordat kwelwater zand meevoert uit de ondergrond). Naast een 'technische' toetsing beoordelen de waterschappen de keringen ook op grond van hun ervaring. De combinatie van dit beheerdersoordeel en de technische toetsresultaten leveren het uiteindelijke 'veiligheidsoordeel' op. De oordelen die gehanteerd worden zijn voldoende (voldoet aan veiligheidsnorm), nader onderzoek (bijvoorbeeld vanwege missende informatie over het object), of onvoldoende (afgekeurd omdat het niet voldoet aan de veiligheidsnorm). Als een kering afgekeurd wordt dan zullen er maatregelen genomen moeten worden.

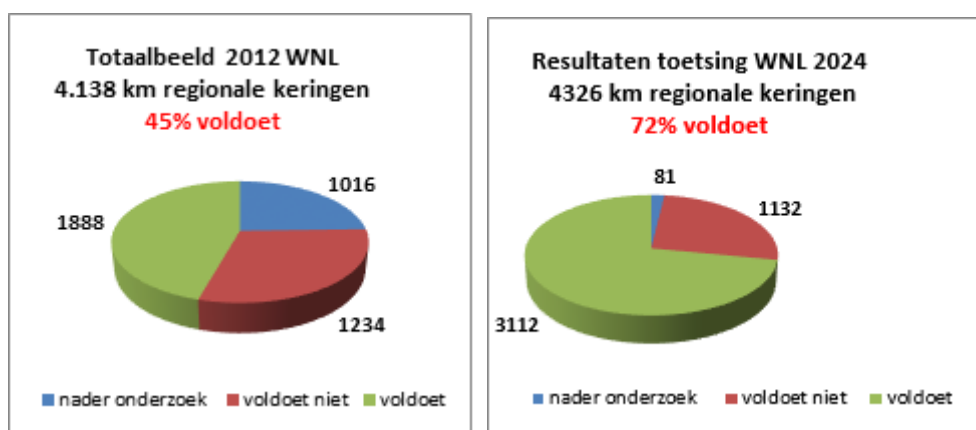
Het is voor het eerst dat de waterschappen ook de kunstwerken en de niet-waterkerende objecten toetsen. In de grondlichamen zijn constructies aanwezig die het water keren. Dit worden de waterkerende kunstwerken genoemd (zoals sluizen, molens, gemalen, inlaten en duikers). Daarnaast zijn er objecten aanwezig die geen waterkerende functie hebben, maar wel invloed kunnen hebben op de sterkte van de waterkering. Dit worden de niet-waterkerende objecten (NWO's) genoemd. Dit zijn kabels, leidingen, gebouwen en bomen.

Provincies en waterschappen werken al decennia samen aan een uniforme werkwijze voor de regionale keringen. Door deze intensieve samenwerking is er een gezamenlijke aanpak ontstaan voor het proces van normeren, toetsen en uitvoeren. De wijze waarop de regionale keringen moeten worden getoetst is beschreven in de *Leidraad Toetsen op Veiligheid* (zie ook [deze link](#)). Provincies, waterschappen en STOWA hebben het toetsinstrumentarium gezamenlijk ontwikkeld. Er zijn diverse (ambtelijke) afstemmingsmomenten geweest met de waterschappen over de uitgangspunten van de toetsing. De provincies beoordelen de toetsing, uitgevoerd door de waterschappen, op basis van de gebruikte randvoorwaarden, zoals bijvoorbeeld of de door gedeputeerde staten vastgestelde maatgevende hoogwaterstanden en het vastgestelde instrumentarium zijn gehanteerd. We kunnen concluderen dat de toetsing door de waterschappen in overeenstemming met de door ons vastgestelde afspraken en voorschriften is uitgevoerd. Indien er door een waterschap is afgeweken, bijvoorbeeld door nieuwe technische inzichten, dan is dit met de provincie besproken en ook vastgelegd in de toetsrapportage.

De rapportages van de waterschappen laten een actueel beeld zien van de waterveiligheid in de provincie Utrecht. Uit de resultaten blijkt dat in Utrecht 470,5 km (82%) aan de veiligheidsnormen voldoet. Van 1 km is de veiligheid nog niet goed te beoordelen, bijvoorbeeld omdat er nog gebiedsinformatie mist. De rest van de keringen (103,8 km) voldoet nog niet aan het niveau om ons in de toekomst veilig te houden. Het oordeel 'onvoldoende' betekent overigens niet dat de dijk acuut dreigt te bezwijken, maar wel dat maatregelen nodig zijn om het beschermingsniveau ook in de toekomst te kunnen behouden. Vorig jaar bent u geïnformeerd

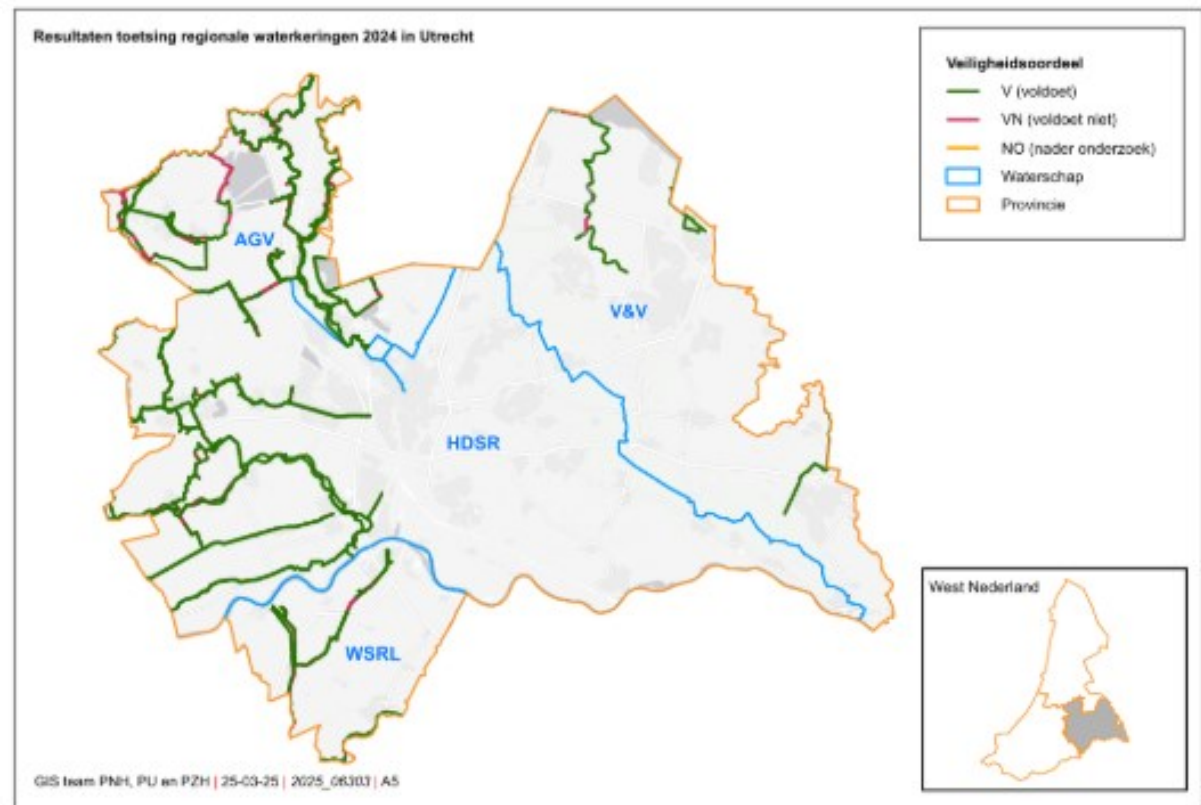
([UTSP-1264662141-7121](#)) over de voortgang over het jaar 2023. In 2023 voldeed 93% van de regionale keringen aan de veiligheidsnorm. Uit de toetsing blijkt dat de opgave dus weer groter wordt, o.a. omdat er in de toetsing rekening is gehouden met het veranderende klimaat. De keringen die zijn afgekeurd in deze tweede toetsronde moeten uiterlijk in 2030 voldoen aan de provinciale veiligheidsnormen. De waterschappen gaan na de oplevering van de toetsing aan de slag met uitvoeringsprogramma's waarin de afgekeurde keringen geprogrammeerd worden. Indien de gestelde termijn niet haalbaar is, bijvoorbeeld vanwege het realiseren van meekoppelkansen of een complexe opgave, is het mogelijk om een gemotiveerd verzoek voor uitstel in te dienen bij gedeputeerde staten.

De verbeteropgave uit deze tweede toetsronde (2024) is substantieel kleiner dan de opgave uit de eerste toetsronde uit 2012. Voor de acht waterschappen gelegen in West-Nederland is er een vergelijking gemaakt (zie figuur 3). De opgave verschilt sterk per waterschap. In het algemeen zien we bij de Utrechtse waterschappen dat ze de afgelopen jaren forse inspanningen hebben geleverd om de keringen op orde te brengen en te houden, waardoor de opgave beduidend kleiner is dan in 2012. We zijn blij met dit resultaat, en het laat ook zien dat de dijkverbeteringen de afgelopen jaren een positieve impact hebben gehad.

Figuur 2: Vergelijking resultaten eerste en tweede toetsronde. Deze figuren gaan over de acht waterschappen gelegen in West-Nederland. Waterschap Vallei en Veluwe is hierin niet meegenomen. Ook bij dit waterschap is de opgave fors lager ten opzichte van 2012, omdat Vallei en Veluwe de afgelopen jaren veel keringen heeft versterkt.

De resultaten van de tweede toetsronde (2024) levert het volgende beeld op voor de provincie Utrecht:

Figuur 3: Resultaten toets op veiligheid regionale keringen 2024 van de keringen gelegen in de provincie Utrecht. Groen voldoet, rood voldoet niet en oranje is nader onderzoek.

Samenvatting van de resultaten per waterschap:

Waterschap	Totaal aantal km	Afgekeurde km
HDSR	260	26
Rivierenland	53,3	14
Amstel, Gooi en Vecht	214	62
Vallei en Veluwe	48	1,8
Totaal	575,3	103,8

1. Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden (HDSR)

HDSR heeft in totaal 260 km genormeerde regionale keringen in de provincie Utrecht. In Utrecht is 26 km kering in het beheergebied van HDSR afgekeurd, dat betekent dat 91% voldoet. Dit is een grote verbetering ten opzichte van de eerste toetsronde. In het totale beheergebied van HDSR is er tussen 2012 en 2024 circa 123 km verbeterd. De belangrijkste oorzaak voor de nieuwe afkeur is een tekort op hoogte en/of stabiliteit binnenwaarts. Alle kunstwerken in regionale keringen (inlaten, gemalen, stuwen, vispassages en sluizen) zijn als voldoende beoordeeld. De aanwezigheid van bomen kunnen een risico vormen voor de veiligheid van een waterkering. Er zijn 19 bomen langs de Hollandse IJssel als risicovol bevonden. De afgekeurde strekkingen met

bomen maken onderdeel uit van een lopend verbeterproject. Daarnaast zijn er nog een aantal bomen langs de Grechtkade West bij Woerden als onvoldoende beoordeeld. Als een boom als risicovol is aangemerkt betekent dit niet direct dat het ook weggehaald moet worden, soms zijn er andere handelingsperspectieven (zoals monitoring). De waterveiligheidsrisico's worden bij de afgekeurde keringen en/of objecten beheerst via risicogerichte verbeterprojecten en/of maatregelen zoals extra inspecties en opname in de calamiteitenzorg. Het waterschap heeft door de uitvoering van de toetsing nieuwe verscherpte inzichten verkregen en geeft aan nu ook beter te kunnen verantwoorden en in control te zijn.

2. Waterschap Rivierenland

Waterschap Rivierenland heeft in totaal 53,3 km regionale keringen gelegen in de provincie Utrecht. Van het totaal voldoet respectievelijk 14 km niet. De keringen die niet voldoen zijn vooral afgekeurd op stabiliteit, hoogte en kans op piping (een waterstroom onder de dijk door die zand uit de dijk meevoert en zo de stabiliteit in gevaar brengt). Door de gemeentelijke herindeling (gemeente Vijfheerenlanden) in 2019 is het aantal km regionale keringen in het beheergebied van waterschap Rivierenland toegenomen. Daarnaast is de toetsing uitgebreid met bijvoorbeeld kunstwerken. Een groot aantal van deze kunstwerken voldoet niet, met name duikers, molens en gemalen in de Alblasserwaard en Vijfheerenlanden. De kunstwerken zijn met name afgekeurd vanwege de administratieve toets op volledige opname van beheer en onderhoud in de legger van het waterschap. Uit de beoordeling van de NWO's blijkt dat de meerderheid van deze objecten geen risico vormt voor de waterveiligheid. Dit omdat de waterkering buiten de invloedssfeer ligt van het NWO. Het waterschap heeft een *Verbeteringsprogramma A5H* waarin de komende jaren de toetsoordelen verder worden aangescherpt. Er is een jaarlijkse programmering voor verbeteringen.

3. Waterschap Amstel Gooi en Vecht

Het waterschap Amstel Gooi en Vecht heeft circa 214 km regionale keringen in de provincie Utrecht liggen. In Utrecht voldoet circa 62 km niet aan de veiligheidsnorm. Een deel van deze afgekeurde keringen is een restant uit de eerste toetsronde. Gedeputeerde staten hebben in 2023 uitstel verleend aan het waterschap tot 2027 voor het op orde brengen van deze keringen, o.a. vanwege het benutten van meekoppelkansen. De meest kritische dijkvakken zijn als eerste opgepakt door het waterschap, waardoor uitstel van het tijdstip niet tot risico's leidt. In de tussentijd neemt het waterschap beheersmaatregelen om de waterveiligheid te waarborgen. De verwachting is dat de ontvlechting van het waterschap Amstel, Gooi en Vecht met Waternet geen invloed heeft op de voortgang van de dijkverbeteringen, maar mogelijk zijn er wel risico's op het gebied van bijvoorbeeld gegevensbeheer. Er is aandacht voor de risico's die de ontvlechting met zich meebrengt, en in de toezichthoudende gesprekken tussen waterschap en provincie wordt dit aandachtspunt meegenomen.

De keringen die nu niet voldoen in de toetsing als gevolg van een te geringe hoogte zijn in de praktijk door een extra veiligheidsmarge van 10 cm en een gecontroleerd waterpeil, niet onveilig. Het hoogtetekort moet wel aandacht krijgen in het verbeteringsprogramma. Er zijn geen kunstwerken die niet voldoen aan de eisen, maar een klein aantal moet nog beoordeeld worden. Uit de beoordeling van de NWO's blijkt dat voor ongeveer een kwart van het totaal aandacht is vereist. De objecten die een risico vormen voor de kering worden extra in de gaten gehouden of er worden maatregelen genomen. Bij dijkverbeteringen worden de NWO's die aandacht nodig hebben meteen meegenomen.

4. Waterschap Vallei en Veluwe

Waterschap Vallei en Veluwe heeft circa 48 km regionale keringen in de provincie Utrecht. Het gaat om de Laakkade, Slaperdijk en de Westelijke Eemkaden. In totaal voldoet er 1,8 km niet en voor circa 1 km is er nader onderzoek nodig. De opgave is daarmee relatief klein, omdat het waterschap de afgelopen jaren al veel keringen heeft versterkt. De Laakkade voldoet dan ook geheel aan de veiligheidsnormen. Voor de Slaperdijk is

een instandhoudingsnorm toegekend (er mag geen achteruitgang plaatsvinden in vergelijking met de stand van zaken in 2008). De kering voldoet aan deze instandhoudingsnorm. Ten slotte zijn de Westelijke Eemkaden getoetst. Deze kaden voldoen aan de meeste eisen. De Baarnsedijk is bij twee vakken afgekeurd op stabiliteit en bij Meendijk is een vak afgekeurd op piping. Van de kunstwerken zijn er 21 goedgekeurd, 1 kunstwerk is beoordeeld met onvoldoende (duiker Kloostergracht) en 2 kunstwerken nader onderzoek vanwege onvoldoende beschikbare gegevens. De niet-waterkerende objecten voldoen allemaal aan de norm. Het waterschap komt tot de conclusie dat voor de vakken die zijn afgekeurd de huidige norm van de kering onevenredig streng is in vergelijking met de tegenoverliggende primaire kering. Het waterschap zal hierover een advies uitbrengen aan de provincie. Voor wat betreft de afgekeurde duiker zullen fysieke aanpassingen doorgevoerd worden en voor de onderdelen waar geen oordeel is gegeven zullen waar nodig inspecties, inmetingen en overig extra onderzoek uitgevoerd worden om alsnog tot een oordeel te komen.

Beheersing van de waterveiligheidsrisico's

Uit de toetsing van de regionale keringen blijkt dat er in het algemeen weinig (actuele) risico's zijn voor de waterveiligheid. Dat een kering (nog) niet voldoet betekent niet gelijk dat er een vergroot waterveiligheidsrisico is. De waterschappen kennen de zwakke plekken en tot er verbeterd is worden de keringen en/of objecten die afgekeurd zijn goed gemonitord en indien nodig worden er tijdelijke beheersmaatregelen uitgevoerd zoals extra inspecties en lokale verbeteringen.

Afgesproken is dat uiterlijk in 2030 alle afgekeurde keringen uit de toetsronde 2012 en 2024 zijn verbeterd. Een aandachtspunt is wel dat er ook naast de getoetste faalmechanismen andere manieren zijn waarop een kering kan bezwijken. Denk bijvoorbeeld aan de graverij door bevers. Dit heeft onze aandacht. Er wordt samen met de waterbeheerders onderzoek gedaan naar de veiligheid van de regionale keringen in relatie tot bevergraverij in het Ontwikkelingsprogramma Regionale Keringen van de STOWA (Stichting Toegepast Onderzoek Waterbeheer).

Vervolgprocedure / voortgang:

Ook de komende jaren zullen de waterschappen en provincies zich samen inzetten om de regionale keringen veilig te houden. Waterschappen zullen ervoor zorgen dat de afgekeurde keringen aan de norm gaan voldoen, meestal door middel van fysieke maatregelen om de keringen te verhogen of te versterken. De provincies gaan in gesprek met de waterschappen over de verbeterprogramma's voor de komende jaren zodat uiterlijk in 2030 de keringen op orde zijn en het totale areaal voldoet aan de veiligheidsnormen. Daarnaast wordt het afgelopen toetsproces met de waterschappen geëvalueerd. Dit vormt de basis voor de herziening van de uitvoeringsbesluiten. Er worden nieuwe afspraken gemaakt tussen de waterschappen en provincies met betrekking tot de rapportagevorm, toetsen, verbeteren en monitoring voor een volgende toetsperiode 2024-2036. Er is hiervoor een gezamenlijk traject gestart met de waterschappen en provincies Noord-Holland, Zuid-Holland en Gelderland. Volgens de planning worden nieuwe afspraken hierover begin 2026 afgerond.

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen